

KAJ POMENI PODPORA PROCESOM JAVNEGA NAROČANJA – NAŠE IZKUŠNJE

---

dr. Alenka Kolar

alenka.kolar@rrc.si

Uvod

Javna naročila v Sloveniji so formalizirana z Zakonom o javnem naročanju, ki doživlja v svojem obstoju več posodobitev in popravkov. Trenutno velja, da za zneske do vrednosti 20.000 EUR (brez DDV) ni potrebno, da organ v javni upravi razpiše javno naročilo. Nad tem zneskom, pa trenutno vsak organ po svoje pripravlja dokumentacijo za javno naročilo. RRC Računalniške storitve, d.d., ponuja eno od možnih IT rešitev na slovenskem trgu, ki podpira proces priprave razpisa. Ker je rešitev v uporabi in jo tudi tržimo, pri svojem delu naletimo na različne procesne rešitve, izzive, vprašanja in priložnosti za izboljšavo. Skozi primere želim prikazati različna razhajanja, ki se pojavljajo pri različnih naročnikih. RRC kot izvajalec se iz vsakega primera skuša nekaj naučiti in naslednjim naročnikom ponuditi boljši izdelek in boljšo storitev.

Izzivi

Največji izziv uvajanja rešitve je organizacija, torej sama razmerja v organu javne uprave. Kdo je tisti, ki rešitev potrebuje? Kdo je tisti, ki si rešitve ne želi in zakaj je temu tako? Pri projektu uvedbe mora projektni vodja tako na strani naročnika, kot izvajalca poznati po možnosti vse deležnike na tem projektu in za vsakega najti odgovor, kaj bo dobil z novo rešitvijo, kje bo boljša preglednost ali manj dela. Rešitev za podporo javnemu naročanju mora zasledovati nekaj ciljev:

1. Olajšati delo zaposlencem
2. Omogočiti preglednost javnega naročanja in posledično
3. Onemogočiti zasebne interese, ki škodijo družbi
4. Poenotiti proces priprave javnega naročila

V odvisnosti od razpršenosti procesa priprave javnega naročila in s tem povezanim številom zaposlencev, ki sodelujejo pri pripravi javnega naročila se pojavlja izziv obveščanja o poteku priprave javnega naročila. Ko ena oseba nastopa v več vlogah znotraj procesa, dobiva z RRCjevo rešitvijo temu primerno veliko število sporočil o tem, na kateri stopnji se nahaja priprava javnega naročila. Pri zelo razpršeni odgovornosti v procesu je to seveda ustrezno, pri koncentrirani odgovornosti, pa je v sistem vgrajenih veliko pogojnih stavkov, da nosilec procesa ni nenehno »bombardiran« z elektronskimi sporočili. Včasih je sporočila, ki prihajajo po elektronski pošti enostavno lažje izklopiti, saj obisk v sosednji pisarni prinese vse informacije in še nekaj socialne note. Težava za IT podporo je tisto vmesno stanje, ko izklop ni zaželen, število sporočil pa je hitro preveliko.

Posebno poglavje naročnikov predstavljajo zahteve po strožjem nadzoru nad proračunskimi sredstvi, kot jih zahteva zakon. Tako uvajamo posebne meje, ki jih naročnik lahko spreminja ali dodaja, saj v odvisnosti od teh notranjih omejitev potekajo različni delotoki z različnimi odgovornimi osebami. Seveda se vsak organ zase obnaša bolj ali manj strogo, zato je meje težko postavljati, prav tako si je težko zamisliti posledične poti dokumenta. Postavlja pa se tudi vprašanje kaj vodje dosežejo s »stiskanjem« meja. Prevelik nadzor ubija tudi pozitivno kreativnost in zaustavlja sam proces.

Prihranek pri stroških dela in papirju sta dva od možnih ciljev uvedbe IT podpore pri pripravi javnega naročila. Seveda pa si mora naročnik pravilno predstavljati česa vsega po novem ne bo več tiskal in kaj bo »zgolj« elektronsko odobreno. Izziv je ustvariti tako brezpapirno zaupanje med sodelavci. Podatki na zaslonu niso enakega videza kot podatki na papirju. Morda si kdo v prvem trenutku ne bo znal predstavljati podatkov v novi – elektronski obliki in jih uporabiti na enak način kot prej tiste s papirja. So pa ob pozitivni naravnosti k varčevanju prihranki lahko veliki in otipljivi. Čas se skrajša, poraba papirja pa se zmanjša. Zato je IT rešitev na nek način zelena rešitev.

Za današnje čase je tako nenavadna zahteva, da želi končni podpisnik naročila vse papirne dokumente fizično podpisati.

Včasih si povabljen na predstavitev svojega izdelka samo zato, da naročnik lahko ali pred vodstvom potrdi svojo dosedanjo izbiro ali obstoječega izvajalca pritisne, da naredi to kar je videl pri tebi. Tu pogosto pogrešam razumevanje, da ni vse dobro za vsakogar. Organizacijska kultura pri naročniku je tista, ki mora določiti lastnosti naročenega izdelka in ne to kaj ima sosed.

Vsaka dobra uporabniška rešitev izkristalizira poslovne procese. Žal si mnogi zaposleni tega ne želijo. To pa ni več stvar rešitve, pač pa stvar vodstva, ki mora take »ovire« najti in odstraniti. Podoben, če ne še težji problem pa je, ko je vse znanje procesa združeno v eni sami osebi, ki seveda zaradi obilice odgovornosti enostavno ne zmore še uvajati rešitve.

Vprašanja

Večno vprašanje na katerega naletimo pri naših predstavitvah je glede povezav na ostale IT sisteme s katerimi organ razpolaga. Ostalih IT sistemov je približno toliko kot je potencialnih dobaviteljev v Sloveniji in nekaj širše. Odkar obstajajo spletne storitve in princip SOA (storitveno orientirana arhitektura) tehnično vprašanje ni tako velik izziv kot morda zgleda. Obstaja pa in se še povečuje vsebinska komponenta tega vprašanja. Sodelavci v RRC seveda ne poznamo vseh sistemov na katere bi potencialni naročnik želel povezavo. Zunanji sistemi so pogosto slabo dokumentirani, zato žal po prvem srečanju ne poznamo dokončnega odgovora o ceni take povezave. Vprašanje je tudi koliko se sistem na katerega naj bi se rešitev povezovala sploh uporablja, ali so v njem dejansko pomembni podatki, ali bi samo nekdo ne želel da se tak sistem zaobide, ker je bil nekoč pač nameščen in kupljen? Tudi meje po integraciji občasno niso povsem jasne, sploh ko se začnemo pogovarjati o tem kje je nastala napaka.

Kaj vse zmore sistem za javno naročilo je pogosto vprašanje, ki po željah presega vsako razumno mejo. Rešitev ne bo rešila vseh težav v vseh procesih znotraj organa v javni upravi. Težave v organizaciji seveda ne rešujemo skozi informacijski sistem, čeprav je taka napačna praksa v Sloveniji žal pogosto uporabljena. Od naročnika je sicer zaželeno, da je zahteven, vendar v svojih zahtevah realen. Visoko integrirane rešitve ne samo, da so drage, zahtevajo tudi visoko organizirano združbo, ki jih uvaja.

Sistem je potrebno tudi vzdrževati. Kdo je odgovoren za kateri del vzdrževanja se naročnik in izvajalec dogovorita skladno s politiko, ki jo na sistemskem delu goji naročnik. Pomembno pa je zavedanje, da je lastnik podatkov naročnik in, da za razliko od vsega ostalega, zato ne more biti odgovoren izvajalec. To je posebej pomembno pri morebitni začetni migraciji podatkov, katerih vsebino ne more in ne sme razčiščevati izvajalec. Izvajalec lahko pomaga pri tehniki migracije, pri brisanju in dopolnjevanju preseljenih podatkov pa nikakor.

Priložnosti

Naša rešitev v tem trenutku ni spletna, ponujamo pa kljub temu obilico možnosti za skupinsko delo in za delo razpršeno po različnih enotah. Seveda mora biti pripravljenost na tako rešitev izražena tudi pri naročniku. Tehnologija nudi veliko rešitev, kar pomeni da različne rešitve zahtevajo različno organiziranost v IT sektorju naročnika. Čemu se je IT naročnika pripravljen prilagoditi pa je lahko tako priložnost kot ovira.

Zahtevane prilagoditve tehnološko zastarelih (ang. »*legacy*«) sistemom so prav tako posebna priložnost za izboljšavo. Če nek sistem pri naročniku že dalj časa »jemlje slovo«, ga je škoda povezovati na novo rešitev. Morda je bolj smiselno razmisliti in vložiti v nov sistem ter povezati tega, kot povezovati zastarelega in menjati čez leto ali dve ter znova povezovati na sistem za javno naročanje.

Podatki v sistemih so last naročnika. Če torej naročnik želi povezavo na ~~na~~ primer na AJPES ali Uradni list RS, gre za podatke, ki jih plača naročnik in ne izvajalec IT podpore. RRC se v tem primeru samo dogovori z organizacijo, ki trži podatke za način povezave in pogostost posodabljanja, podatke pa kupuje naročnik neposredno pri tistem, ki s podatki razpolaga.

Pri sami pripravi javnega naročila pa naletimo tudi na nepoznavanje vsebine naročila. To sicer nima neposredne povezave s samo IT podporo, je pa velik problem za potencialne izvajalce. Tisti, ki sestavlja zahteve se pogosto ne zaveda, kaj izpolnitev teh zahtev časovno in stroškovno pomeni za prijavitelja. Nekatere zahteve so včasih povsem nemogoče in dodane v razpis samo zato, ker se je sicer razpis zdel premalo zahteven. Obrazci za reference se na primer razlikujejo od razpisa do razpisa, naročnik včasih ne dovoli priložiti referenco, ki jo je nekdo podpisal ob neki drugi priliki, če ni na pravem obrazcu, čeprav vsebinsko povsem zadošča zahtevam. Tako imajo izvajalci občutek, da ima naročnik »preveč časa«, ko pripravlja razpis. Take stvari je dobro poenotiti na višjem nivoju in tako omogočiti prijavitelju, da več časa porabi za kakovosten predlog rešitve kot za zbiranje formalnih obrazcev iz zahtev razpisa.

Prihodnost

Država preko Direktorata za javna naročila želi predpisati skupno IT podporo javnemu naročanju za državne organe. Sama izvedba IT podpore, tehnika in uporabljena rešitev pri tem ne bodo odločilni. Na strani javne uprave je potrebno predhodno zagotoviti organiziranost procesa, ki bo transparenten in učinkovit, četudi ga izvajamo na papirju. Zakon je res da za vse enak, izvaja pa ga skoraj vsak po svoje. Izvedba se prilagodi obstoječim zaposlencem in njihovim zmožnostim. Da se proces spet v celoti prilagodi kupljeni rešitvi, pa ravno tako ni optimalno. Pravilna rešitev je nekje vmes. Ko organizacija pospravi odvečne procese in slepe ulice ter prevzame tisti del dobre prakse, ki ji najbolj koristi, jo naredi prilagodljivejšo in končnemu uporabniku prijaznejšo.